

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

10. června 2021 *

„Řízení o předběžné otázce – Ochrana spotřebitelů – Odpovědnost za vadné výrobky – Směrnice 85/374/EHS – Článek 2 – Pojem ‚vadný výrobek‘ – Exemplář tištěných novin obsahující nesprávné doporučení týkající se zdraví – Vyloučení z oblasti působnosti“

Ve věci C-65/20,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud, Rakousko) ze dne 21. ledna 2020, došlým Soudnímu dvoru dne 7. února 2020, v řízení

VI

proti

KRONE – Verlag Gesellschaft mbH & Co KG

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení J.-C. Bonichot, předseda senátu, L. Bay Larsen, C. Toader (zpravodajka), M. Safjan a N. Jääskinen, soudci,

generální advokát: G. Hogan,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za KRONE – Verlag Gesellschaft mbH & Co KG S. Kornem, Rechtsanwalt,
- za německou vládu J. Möllerem, M. Hellmannem a U. Bartlem, jako zmocněnci,
- za Evropskou komisi A. C. Becker a G. Gattinarou, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 15. dubna 2021,

vydává tento

* Jednací jazyk: němčina.

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 2 směrnice Rady 85/374/EHS ze dne 25. července 1985 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky (Úř. věst. 1985, L 210, s. 29; Zvl. vyd. 15/01, s. 257), ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/34/ES ze dne 10. května 1999 (Úř. věst. 1999, L 141, s. 20; Zvl. vyd. 15/04, s. 147) (dále jen „směrnice 85/374“), ve spojení s články 1 a 6 této směrnice.
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi VI, rakouskou státní příslušnicí, a společností KRUNE – Verlag Gesellschaft mbH & Co KG, která je vydavatelstvím se sídlem v Rakousku, ve věci návrhu VI na náhradu škody za ublížení na těle, které bylo výsledkem dodržení nesprávného doporučení týkajícího se zdraví zveřejněného v novinách vydávaných touto společností.

Právní rámec

Unijní právo

- 3 Druhý až čtvrtý a šestý až sedmý bod odůvodnění směrnice 85/374 stanoví:

„vzhledem k tomu, že odpovědnost bez zavinění na straně výrobce je jediným prostředkem, jak přiměřeně řešit problém charakteristický pro vzrůstající technizaci naší doby, tj. spravedlivé rozdělení rizik spojených s moderní technologickou výrobou;

vzhledem k tomu, že odpovědnost bez zavinění by se měla vztahovat pouze na movité věci, které byly průmyslově vyrobeny; že v důsledku toho je vhodné vyjmout odpovědnost za zemědělské produkty a produkty lovu, kromě případů, kdy byly zpracovány průmyslovým způsobem, který mohl způsobit vadu těchto produktů; že odpovědnost stanovená v této směrnici by se měla také vztahovat na movité věci, které se používají při stavbě nemovitostí nebo jsou v nemovitostech instalovány;

vzhledem k tomu, že ochrana spotřebitele vyžaduje, aby všichni výrobci zapojení do výrobního procesu nesli odpovědnost, pokud jejich konečný výrobek, součást nebo jakákoliv surovina jimi dodávané jsou vadné; [...]

[...]

vzhledem k tomu, že z důvodu ochrany fyzického zdraví a majetku spotřebitele by se neměla vada výrobku určovat na základě jeho vhodnosti k použití, ale na základě nedostatečné míry bezpečnosti, kterou je veřejnost jako celek oprávněna očekávat; že bezpečnost se posuzuje při vyloučení jakéhokoli nesprávného použití výrobku neodůvodnitelného za daných okolností;

vzhledem k tomu, že spravedlivé rozdělení rizika mezi poškozenou osobu a výrobce znamená, že výrobce by měl mít možnost zprostit se odpovědnosti, pokud předloží důkaz o existenci určitých polehčujících okolností;“

- 4 Článek 1 této směrnice zní:

„Výrobce je odpovědný za škodu způsobenou vadou jeho výrobku.“

- 5 Článek 2 uvedené směrnice zní následovně:

„Pro účely této směrnice se ‚výrobkem‘ rozumějí všechny movité věci, také tehdy, jsou-li zabudovány do jiné movité věci nebo do nemovitosti. ‚Výrobek‘ zahrnuje i elektřinu.“

6 Článek 3 odst. 1 téže směrnice stanoví:

„ ‚Výrobce‘ se rozumí výrobce konečného výrobku, výrobce každé suroviny nebo výrobce součásti a každá osoba, která uvedením svého názvu, ochranné známky nebo jiného rozlišovacího znaku na výrobku vystupuje jako jeho výrobce.“

7 Článek 6 odst. 1 směrnice 85/374 stanoví:

„Výrobek je vadný, neposkytuje-li bezpečnost, kterou je osoba oprávněná očekávat, s přihlédnutím ke všem okolnostem, včetně:

- a) prezentace výrobku;
- b) použití, které lze u výrobku důvodně očekávat;
- c) doby uvedení výrobku do oběhu.“

Rakouské právo

8 Produkthaftungsgesetz (zákon o odpovědnosti za vadné výrobky, BGBl, 99/1988), ve znění změny vyhlášené v BGBl, I, 98/2001 (dále jen „zákon o odpovědnosti za vadné výrobky“), provedl do rakouského práva směrnici 85/374.

9 Ustanovení § 1 odst. 1 zákona o odpovědnosti za vadné výrobky zní:

„Dojde-li v důsledku vady výrobku k usmrcení osoby, k její tělesné újmě nebo poškození zdraví nebo ke škodě na movité hmotné věci jiné než výrobek, odpovídá za náhradu škody

1. podnikatel, který výrobek vyrobil a uvedl jej do oběhu,

[...]“

10 Ustanovení § 3 tohoto zákona stanoví:

„Výrobce [...] je ten, kdo konečný výrobek, surovinu nebo součást vyrobil, jakož i každý, kdo uvedením svého názvu, ochranné známky nebo jiného rozlišovacího znaku na výrobku vystupuje jako jeho výrobce.“

11 Ustanovení § 4 uvedeného zákona stanoví:

„Výrobek je každá movitá hmotná věc, také tehdy, je-li součástí jiné movité věci nebo je-li zabudována do nemovitosti, i energie.“

12 Ustanovení § 5 odst. 1 téhož zákona zní:

„Výrobek je vadný, neposkytuje-li bezpečnost, kterou je osoba oprávněná očekávat, s přihlédnutím ke všem okolnostem, včetně:

1. prezentace výrobku;
2. použití, které lze u výrobku důvodně očekávat,
3. doby uvedení výrobku do oběhu.

[...]

Spor v původním řízení a předběžná otázka

- 13 Společnost KRONE – Verlag je majitelkou médií a vydavatelkou regionálního vydání novin *Kronen-Zeitung*.
- 14 Dne 31. prosince 2016 zveřejnila v části „Rakousko“ v rubrice nadepsané „Hing’schaut und g’lebt“ („Pozorně se dívat a zdravě žít“) článek o příznivých účincích obkladu ze strouhaného křenu. Tento článek byl zveřejněn jménem člena náboženského řádu, Kräuterpfarrer Benedikt (bylinkář bratr Benedikt), který jakožto odborník v oblasti bylinné léčby poskytuje bezplatné poradenství ve sloupku, jenž je každodenně zveřejňován v novinách.
- 15 Text článku byl následující:
- „Zmírnění revmatických bolestí
- Čerstvě nastrouhaný křen může pomoci při zmírnění bolestí vyskytujících se v souvislosti s revmatem. Postižená místa nejdříve potřete rostlinným olejem s obsahem mastných kyselin nebo vepřovým sádlem, poté na ně naneste strouhaný křen a přitlačte jej. Obklad můžete na postiženém místě ponechat po dobu dvou až pěti hodin a pak jej odstranit. Toto ošetření má dobrý zklidňující účinek.“
- 16 Doba dvou až pěti hodin uvedená v článku, během níž měl být křen aplikován, byla však nesprávná, jelikož namísto výrazu „minut“ byl použit výraz „hodin“.
- 17 Dne 31. prosince 2016 žalobkyně v původním řízení, spoléhajíc se na délku doby ošetření uvedenou v článku, aplikovala křen na hlezenní kloub po dobu přibližně tří hodin a odstranila jej až poté, co pociťovala silné bolesti způsobené toxickou reakcí na kůži.
- 18 Žalobkyně v původním řízení navrhovala, aby bylo společnosti KRONE – Verlag uloženo zaplatit jí částku 4 400 eur jako náhradu škody za utrpěnou újmu na zdraví a aby byla určena odpovědnost tohoto vydavatelství za všechny současné a budoucí škodlivé následky vyplývající z události, k níž došlo dne 31. prosince 2016.
- 19 Vzhledem k tomu, že její žaloba byla v prvním stupni i v odvolacím řízení zamítnuta, podala žalobkyně v původním řízení k předkládajícímu soudu opravný prostředek „Revision“.
- 20 Tento soud uvádí, že spor, který mu byl předložen k rozhodnutí, vyvolává otázku, zda vydavatel nebo vlastník novin může nést odpovědnost na základě směrnice 85/374 za škodlivé následky vyplývající z nesprávných informací obsažených v článku, jehož zveřejnění povolil.
- 21 Uvedený soud uvádí, že část právní nauky omezuje uplatnění odpovědnosti za vadné výrobky, jedná-li se o nosič informací, na škody, které byly způsobeny nosičem jako takovým, zejména toxickým obalem knihy nebo toxickou tiskařskou barvou. Odpovědnost za vadné výrobky musí být podle této části právní nauky omezena na odpovědnost za nebezpečnost věci, a nikoliv za poskytnutí rady, jelikož duševní výkony nemohou být kvalifikovány jako „výrobek“ ve smyslu článku 2 směrnice 85/374. Takto široký výklad pojmu „výrobek“ by měl za následek, že by se působnost této směrnice, která stanoví objektivní odpovědnost výrobce, vztahovala na jakoukoli písemnou formulaci jakékoli myšlenky. Podle této části právní nauky musí být poskytování informací z působnosti této směrnice vyňato, neboť spojování odpovědnosti za vadné výrobky s okolností, že informace byla zachycena na fyzickém nosiči, je svévolné.

- 22 Předkládající soud uvádí, že jiná část právní nauky si přeje rozšířit působnost této odpovědnosti na případy, ve kterých škody vznikly v důsledku vadného duševního výkonu. Mezi „výrobce“ odpovědného za škodu způsobenou vadou jeho výrobku podle ní patří vydavatel, autor a tiskárna. Tato část právní nauky má za to, že odpovědnost autorů knih, majitelů médií nebo vydavatelů musí být podle směrnice 85/374 možné založit na základě obsahu tištěného díla, neboť toto dílo bylo pořízeno právě z důvodu jeho obsahu. Očekávání spotřebitele ohledně takového výrobku nejsou tedy omezena na tištěné dílo jako věc, ale týkají se rovněž jeho samotného obsahu.
- 23 Za těchto podmínek se Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud, Rakousko) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Musí být článek 2 směrnice [85/374] ve spojení s články 1 a 6 [této směrnice] vykládán v tom smyslu, že za (vadný) výrobek je nutné považovat také fyzický exemplář deníku, který obsahuje technicky nesprávné doporučení týkající se zdraví, jehož dodržení má za následek poškození zdraví?“

K předběžné otázce

- 24 Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda musí být článek 2 směrnice 85/374, ve spojení s články 1 a 6 této směrnice, vykládán v tom smyslu, že „vadným výrobkem“ ve smyslu těchto ustanovení je exemplář tištěných novin, které v souvislosti s paramedicínským tématem udělují nesprávné zdravotní doporučení týkající se použití určité rostliny, jehož dodržení způsobilo újmu na zdraví čtenáře těchto novin.
- 25 Na úvod je třeba v souvislosti s výkladem ustanovení unijního práva připomenout, že podle ustálené judikatury je při tomto výkladu nutné vzít v úvahu nejen znění takového ustanovení, ale i jeho kontext a cíle sledované právní úpravou, jejíž je součástí. Historie vzniku ustanovení unijního práva může rovněž poskytnout informace relevantní pro jeho výklad (rozsudek ze dne 9. října 2019, BGL BNP Paribas, C-548/18, EU:C:2019:848, bod 25 a citovaná judikatura).
- 26 Podle článku 2 směrnice 85/374 se „výrobkem“ rozumějí všechny movité věci, také tehdy, jsou-li zabudovány do jiné movité věci nebo do nemovitosti, přičemž výrobek zahrnuje i elektřinu.
- 27 Ze znění tohoto článku vyplývá, že služby nemohou spadat do působnosti této směrnice.
- 28 Tento výklad článku 2 směrnice 85/374 je potvrzen systematikou této směrnice. V tomto ohledu je třeba poznamenat, že pojem „výrobek“, ve smyslu tohoto článku, je definován v obecném kontextu odpovědnosti výrobce za škody způsobené vadností jeho výrobků.
- 29 Jak se odráží ve třetím bodě odůvodnění uvedené směrnice, režim odpovědnosti, který směrnice definuje, se může vztahovat pouze na movité věci, které jsou průmyslově vyrobeny, nebo na movité věci, které se používají při stavbě nemovitostí nebo jsou v nemovitostech instalovány.
- 30 Ochrana spotřebitele vyžaduje, jak dokládá čtvrtý bod odůvodnění samotné směrnice, aby všichni výrobci zapojení do výrobního procesu nesli odpovědnost, pokud jejich konečný výrobek, součást nebo jakákoliv surovina jimi dodávané jsou vadné.
- 31 Právě v tomto kontextu článek 1 směrnice 85/374, ve spojení s jejím druhým bodem odůvodnění, stanoví zásadu objektivní odpovědnosti „výrobce“ definovaného v článku 3 této směrnice jako výrobce konečného výrobku, výrobce každé suroviny nebo výrobce součásti a každá osoba, která uvedením svého názvu, ochranné známky nebo jiného rozlišovacího znaku na výrobku vystupuje jako jeho výrobce, za škodu způsobenou vadou jeho výrobku.

- 32 Z výše uvedených úvah vyplývá, že služby nespádají do působnosti směrnice 85/374. Nicméně za účelem odpovědi na otázky předkládajícího soudu je třeba zkoumat otázku, zda doporučení týkající se zdraví, které je ze své povahy službou, může v případě, že je začleněna do movité hmotné věci, v projednávaném případě tištěných novin, vést vzhledem ke skutečnosti, že se toto doporučení ukázalo jako nesprávné, k vadnosti samotných novin.
- 33 Ve smyslu čl. 6 uvedené směrnice je výrobek vadný, neposkytuje-li bezpečnost, kterou lze oprávněně očekávat, s přihlédnutím ke všem okolnostem, včetně prezentace daného výrobku, použití, které lze u výrobku důvodně očekávat a doby uvedení výrobku do oběhu. Podle šestého bodu odůvodnění téže směrnice je třeba toto posouzení provést s ohledem na oprávněná očekávání veřejnosti (rozsudek ze dne 5. března 2015, Boston Scientific Medizintechnik, C-503/13 a C-504/13, EU:C:2015:148, bod 37).
- 34 Bezpečnost, kterou lze oprávněně očekávat v souladu s tímto ustanovením, je tedy třeba posoudit se zohledněním zejména účelu, objektivních charakteristik a vlastností dotčeného výrobku, jakož i specifických znaků skupiny uživatelů, jimž je tento výrobek určen (rozsudek ze dne 5. března 2015, Boston Scientific Medizintechnik, C-503/13 a C-504/13, EU:C:2015:148, bod 38).
- 35 Jak v podstatě uvedl generální advokát v bodě 29 svého stanoviska, vadnost výrobku je určena v závislosti na určitých skutečnostech, které jsou vlastní samotnému výrobku a souvisejí zejména s jeho prezentací, použitím, jakož i s okamžikem uvedení do oběhu.
- 36 V projednávané věci je třeba uvést, že se dotčená služba, tedy nesprávné doporučení, nevztahuje na tištěné noviny, které tvoří jeho nosič. Konkrétně se tato služba netýká ani jejich prezentace ani použití. Uvedená služba tudíž nepatří mezi prvky, jež jsou vlastní tištěným novinám, které jako jediné umožňují posoudit, zda je tento výrobek vadný.
- 37 Kromě toho skutečnost, že ve směrnici 85/374 nejsou obsažena ustanovení týkající se možnosti založení odpovědnosti za vadné výrobky ve vztahu ke škodě způsobené službou, ve vztahu k níž je výrobek pouze fyzický nosič, vyjadřuje vůli unijního normotvůrce. Meze stanovené tímto normotvůrcem ve věci rozsahu působnosti této směrnice jsou výsledkem zejména komplexního vážení různých zájmů (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 21. prosince 2011, Dutrueux, C-495/10, EU:C:2011:869, bod 22 a citovaná judikatura).
- 38 Odpovědnost poskytovatelů služeb a odpovědnost výrobců konečných výrobků tedy představují dva odlišné režimy odpovědnosti, jelikož činnost poskytovatelů služeb není postavena na roveň činnosti výrobců, dovozců a dodavatelů (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 21. prosince 2011, Dutrueux, C-495/10, EU:C:2011:869, body 32 a 33). Jak totiž vyplývá rovněž z návrhu směrnice Rady o odpovědnosti poskytovatele služeb COM(90) 482 final (Úř. věst. 1991, C 12, s. 8), předloženého Komisí dne 9. listopadu 1990, má být režim odpovědnosti poskytovatele s ohledem na charakteristiky služeb předmětem odlišné právní úpravy.
- 39 Nesprávné doporučení týkající se zdraví, jež je zveřejněno v tištěných novinách a týká se použití jiné movité věci, tedy nespádá do působnosti směrnice 85/374 a nemůže způsobit vadnost těchto novin a založit na základě této směrnice objektivní odpovědnost „výrobce“, ať se jedná o vydavatele nebo tiskárnu uvedených novin, nebo autora článku.
- 40 Pokud by taková doporučení týkající se zdraví měla spadat do působnosti směrnice 85/374, vedlo by to nejen k popření rozlišení mezi výrobky a službami provedeného unijním normotvůrcem a vyloučení těchto služeb z působnosti této směrnice, ale také k založení objektivní odpovědnosti vydavatelů novin, kteří by neměli možnost nebo pouze omezenou možnost se této odpovědnosti zprostit. Takový důsledek by přitom narušil cíl spočívající v zajištění spravedlivého rozdělení rizik mezi poškozenou osobu a výrobce, jak je připomenuto v sedmém bodě odůvodnění uvedené směrnice.

- 41 Je třeba rovněž upřesnit, podobně jako to učinila Komise ve svém písemném vyjádření, že i když se objektivní odpovědnost za vadné výrobky, stanovená směrnicí 85/374, neuplatní na takovou věc, jako je věc dotčená v původním řízení, lze použít jiné režimy smluvní nebo mimosmluvní odpovědnosti, které jsou založeny na odlišných základech, jako je odpovědnost za skryté vady nebo zavinění (obdobně viz rozsudek ze dne 25. dubna 2002, González Sánchez C-183/00, EU:C:2002:255, bod 31).
- 42 S ohledem na všechny tyto úvahy je třeba na položenou otázku odpovědět tak, že článek 2 směrnice 85/374, ve spojení s články 1 a 6 této směrnice, musí být vykládán v tom smyslu, že exemplář tištěných novin, které v souvislosti s paramedicínským tématem udělují nesprávné zdravotní doporučení týkající se použití určité rostliny, jehož dodržení způsobilo čtenáři těchto novin újmu na zdraví, není „vadným výrobkem“ ve smyslu těchto ustanovení.

K nákladům řízení

- 43 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

Článek 2 směrnice Rady 85/374/EHS ze dne 25. července 1985 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky, ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/34/ES ze dne 10. května 1999, ve spojení s články 1 a 6 této směrnice, ve znění směrnice 1999/34, musí být vykládán v tom smyslu, že exemplář tištěných novin, které v souvislosti s paramedicínským tématem udělují nesprávné zdravotní doporučení týkající se použití určité rostliny, jehož dodržení způsobilo čtenáři těchto novin újmu na zdraví, není „vadným výrobkem“ ve smyslu těchto ustanovení.

Podpisy.